

ОГЛЕДАЛО

МЕСЕЧНИК НА КНИЖЕВНИТЕ ПРЕВЕДУВАЧИ НА МАКЕДОНИЈА

ГОДИНА XXIV - ДВОБРОЈ 209/210

СКОПЈЕ, СЕПТЕМВРИ-ОКТОМВРИ 2013 ГОД.

ЦЕНА 45 ДЕН.

42. Меѓународна средба на книжевните преведувачи - Лешок Македонскиот јазик во книжевниот превод

На 26 и 27 август во манастирскиот комплекс „Св. Атанасија“ во Лешок се одржа традиционалната 42. Меѓународна средба на книжевните преведувачи на која главна приредба беше дводневниот симпозиум на тема: „Македонскиот јазик во книжевниот превод“ со помошна тема „Од теоријата и практиката на книжевниот превод“.

На годинашната Средба учествуваа преведувачи и писатели од Германија, Русија, Србија, Црна Гора, Турска Република, Северен Кипар, Белгија, Чешија, Франција и други.

По поздравната реч на Стефан Симовски, претседател на Советот на Средбата, првата сесија од симпозиумот беше отворена со настапот на Мехмет Кансу, книжевен преведувач и писател од Турската Република Северен Кипар, а потоа свои излагања имаа и Драган И. Ристиќ (Србија), Олга Панкина (Русија), Душан Гуришиќ (Црна Гора), како и македонските книжевни преведувачи: Стефан Симовски, д-р Марија Леонтиќ, Даринка Маролова, Маргарита Маленкова,

Здравко Божиновски, а текстовниот симпозиумската тема приложија и Бистрица Миркуловска, Виолета Јагев и други.

По завршувањето на првата сесија, учесниците на Средбата положија свежи цвеќиња на гробот на Кирил Пејчиновиќ, а попладне, во живописниот амбиент на црквата од 14. век, „Света Богородица“ се одржа традиционалниот митинг на преводната книжевност при што со најнови преводи се претставија Здравко Божиновски, Маргарита Маленкова, Јерка Тот-Наумова, Марија Леонтиќ, Драган Ј. Ристиќ (Србија), Душан Гуришиќ (Црна Гора), Мехмет Кансу (Северен Кипар), Саво Костадиновски и други, а на Митингот настапија со свои стихови и осум млади македонски поети, и тоа: Иван Антоновски, Марта Марјовска, Звонко Танески, Мане Манушев, Винета Огненоска, Снежана Стојческа, Драгана Евтимова и Анета Василева.

На годинашната Средба беше презентирани и пригодна изложба на книги од истакнатиот македонски поет Раде Сиљан во

превод на 15 странски јазици кои беа подарени на библиотеката на манастирот „Св. Атанасија“ во Лешок.

Во врска со главната тема на годинашната Средба, Стефан Симовски го презентира текстот на Советот со кратко образложение за суштината на темата:

Македонскиот јазик во книжевниот превод

Почитувани учесници на годинашната 42. Меѓународна средба на книжевните преведувачи во Лешок, првин да го разјасниме називот на темата на симпозиумот на годинашната Средба: *Македонскиот јазик во книжевниот превод*. Таквиот назив се однесува исклучиво за македонските референти, така што аналогно на ова, називот на темата, на пример, за руските референти е: *Рускиот јазик во книжевниот превод*, за референтите од Србија: *Српскиот јазик во книжевниот превод*, итн.

Советот на Средбата, при определувањето на темата, се ра-

(Продолжува на стр. 4)

меридијани

Слики во маслена техника од Силвестер Сталоне

На 27 октомври во изложбените простори на Музејот за ликовна уметност во Санкт Петербург беше отворена самостојна изложба на филмскиот актер Силвестер Сталоне. Тој се претстави со триесеттина слики работени во маслена техника.

Откриена непозната слика од Тицијан

На 27 септември во Јужна Америка, конкретно во градот Монтевидео, беше идентификувана досега непозната слика од сликарот Тицијан, за која се верува дека е наслиана во 1511 година, кога Тицијан бил на 23-годишна возраст.

Австрискиот историчар на уметноста, Артур Росендер, професор на Универзитетот во Виена, даде точен опис на сликата на Тицијан, напосле-редна дека е голема ретност да се открие нова слика од ренесансниот уметник.

Се открија многу податоци како оваа слика стигнала во Јужна Америка. Всушност, сликата била сопственост на Берихара фон Билво кој од 1900 до 1909 година бил германски канцелар, а по неговата смрт во 1929 година, наследниците на сликата, пред почетокот на Втората светска војна емигрирале во Аргентина.

Новооткриената слика на Тицијан го прикажува Исус Христос простум, врз почата на гробот, во десната рака го држи знамето на воскресението, а десната рака му е подигната во знак на благослов.

Тицијан, *Жена пред огледало*

дела од македонски автори

ПОЕЗИЈА
КОЧО ТОПУЗОСКИ: Препознавања. - (Издавач: Матица македонска, Скопје, 2013 година, стр. 110.)

Кочо Топузоски

Успение
на Викторија Шкодрова

Како успеа да го скроташ духот
та да легнеш
санаш и ти да се испружаш.

Деста беше несон апелана
и нескротлив нагон за опстој
по осонте и фурните.

Кротка и мирна ангелот те спус
со строга склопеност
на сето време на распетјата
по патот недоод.

На белина постелена
сонот нека ти е спокој
на мезаното ткиво
на небо до темјанушки
за што падалеку да бидеш
од црните платна
на цветниот погубел.

Чудн како не можеш
оплакувачите да ги минеш
низ лавиринтот.

Блазе си ти
никој со себе не понел
толку спокојна строгост
на своите плески водопадни.

А јас
дошто видав
дошто сторив
дошто саузнав
сето од тебе го носам.

Тивок збег под стрепите

Ко јазна ги слушам
планинските звона,
ме хорне мирис
на баграти бели,
несонича
болка ми трча.

Не палсаа пој
тивок збег под стрепите.

Болест жива
ме испива,
кому ли
ги оставаме гробовите.

КОЧО
ТОПУЗОСКИ
ПРЕПОЗНАВАЊА

Транскрипција на турските лични имиња при преводот на македонски јазик

Пишува
д-р Марија ЛЕОНТИЌ

Според стандарднојазичната норма на македонскиот јазик, странските лични имиња во македонскиот јазик се предаваат со кирилица и при тоа се поаѓа од нивниот изговор, а не од нивната форма. Во „Правопис на македонскиот литературен јазик“ авторите посветиле големо внимание на транскрипцијата на странските имиња, меѓу кои и на турските имиња, во македонскиот јазик.

Преводот и адекватното пренесување на турските лични имиња во македонскиот јазик е поврзано со фонолошката структура на двата јазика и со азбуката. Преводната еквиваленција од една страна е одесната билејќи македонскиот и турскиот правопис се базираат на фонетски принцип, а е отежната затоа што турскиот јазик содржи три вокали (i, ö, ü) и еден консонант (ğ) што ги нема во македонскиот јазик.

Вокалите (i, ö, ü) и консонантот ğ (спиритен консонант што во турскиот јазик се нарекува „меко i“) што немаат соодветна преводна еквиваленција во македонскиот јазик, се заменуваат со преводна еквиваленција што е најблиска и најлична до оригиналниот турски глас, но праксата покажа дека е неопходно да се доуточнат и дополнат правописните правила за транскрипција на турските лични ими-

ња во македонскиот јазик.

И т : А а / ' Турскиот вокал I i, според Правописот, во македонскиот јазик се предава со вокалот А а или со знакот за темниот вокал ' (во натамошниот текст: ж.и.); Iıg / 'г'р, атар, м. и. (машка именка) Işılı / 'ш'лг', аналта и др.

При транскрипцијата секогаш се избира истиот или најблискиот глас, а во овој случај тоа е темниот вокал. Воопшто не е прифатливо самогласката Iı во македонската транскрипција да се предаде со вокалот а, билејќи најблизок вокал на Iı, според своите артикулационски карактеристики е вокалот и (двата вокала се рамни и тесни). Пример: ж. и. Iıg / 'г'р, Итир, м. и. Işılı / 'ш'лг', Ишилти и др.

Давањето алтернатива, остави простор при превод на имињата и презимњата на турските писатели да се појават многубројни варијанти. Тоа се однесува и на турскиот поет Necip Fazıl Kısakürek што во антологиите во Македонија е преведен како Нешип Фазил Кисакурек и како Нешип Фаз'л К'сакурек. Во најголем број преводи турскиот вокал i е предаден со и: Фарук Нафиз Чамлибел (Faruk Nafiz Çamlıbel), Назим Хикмет (Nazım Hikmet), Ахмед Хамди Тампинар (Ahmed Hamdi Tâmpınar), Семал Осман Кугили, (Semal Osman Kuşgılı), Саит Фаик Абасијаник (Sait Faik Abasıyanık), Намик Кемал (Nâmik Kemal), Фејзи Халили (FeYZi Halilci) и др. Во помал број примери турскиот вокал i

е предаден со темниот вокал ' : Рифат'лгаз (Rifat İlgaz), Цахит 'Prat (Cahit İrgat), Гүлтен Ак'и (Gülten Akin). Но во некои антологии се забележува недоследност на самите преведувачи билејќи турскиот вокал i некогаш го предаваат со и, а некогаш со темниот вокал ' што исто така не е прифатливо.

Ö ö : О о Турскиот вокал Ö ö, според Правописот, во македонскиот јазик се предава со вокалите О о. Пр. ж. и. Özde / Озде, м. и. Önder / Ондер и др.

Кога мекниот турски вокал ö ќе се најде во допир со консонантите g, k, I, изговорот на овие консонанти се омекнува, а во македонскиот јазик предлагаме да се предадат со ğ, k, l. Пример: ж. и. Başgöze / Башгөзе, ж. и. Gökçipek / Гокчипек, ж. и. Gölge / Гольге и др.

Преведувачите го почитуваат Правописот како при превод на Омер Сејфетин (Ömer Seyfettin), Оз Ердал (Öz Erdal), Омер Бедретин Ушакли (Ömer Bedrettin Üşaklı), Омер Фарук Топрак (Ömer Faruk Toprak), Оздемир Асаф (Özdemir Asaf), Кемал Озер (Kemal Özer), Оздемир Иише (Özdemir İnce), Исмет Озел (İsmet Özel), но барале и индивидуални решенија за да биде автентична транскрипцијата на вокалот ö при допир со консонантите g, k, I: Гунгор Дилмен (Güngör Dİlmen) и др. Но се јавуваат и неприфатливи транскрипции како Фуад Кеprили (Fuat Köprülü) што противречат и на турски-

(Продолжува на стр. 7)

хроника септември-октомври 2013 година

(Продолжение од стр.5)

која извесно време беше и дописник на „Нова Македонија“ од Тирана.

- На 18 септември во ДПМ се одржа промоцијата на книгата „Сите драми и сонети“ на Вилијам Шекспир во издание на „Каприориус“, а во превод на Драги Мисирковски, иставаат писател и книжевен преведувач. Во книгата се поместени сите 37 драмски дела на Шекспир и неговите 154 сонети.
- На 19 септември беше соопштено дека годината македонски кандидат за нингалата „Болванка“ ќе биде романот „Птиците од ланските гнезда“ од Митко Машунов.
- Од 19 до 26 септември во Скопје се одржа 38. издание на фестивалот „Млад отворен театар“ (МОТ) на кој беа презентирани петтесет претстави од осум земји.
- На 23 септември во Скопје почна

музичарот Душан Љубисављевиќ (р. 1974).

- На 26 септември во Македонската академија на науките и уметностите беше промовиран третниот том од целокупните дела на Блаже Конески кој под наслов „Послание“, а во превод на руски јазик што го изврши Олга Панкина, ги содржи стиховите од шесте епитофски збирки на Блаже Конески: Послание, Црква, Завтоври, Сензурограф, Невесна река и Црн овен. Промоцијата ја отвори академик Блаже Ристовски, а книгата ја претставува академик Милан Гуринков и Олга Панкина.
- На 29 септември на сцената на Македонската опера и балет во Скопје премиерно беше изведен детскиот балет „Ени“ во режија и кореографија на Александар Никифоровска, а во насловната улога настапи Теа Стефановска.
- На 30 септември во просторите на

ДПМ во Скопје се одржа свечен собир на македонските книжевни преведувачи по повод 30 Септември - Светскиот ден на преведувачот. На соборот беа връчени традиционалните годишни преведувачки награди, а Повелбата „30 Септември“ му беше доделена на Зараво Божилковски, книжевен преведувач од Битола (в. стр. 12).

• На 30 септември во Музејот на град Скопје беше отворена постхумна ретроспективна изложба на каријата од Делчо Михајлов.

Октомври

- На 1 октомври во Домот на АРМ во Скопје со самостојна изложба се претстави академскиот сликар Владимир Илиевски, со циклусот „Системна материја“.
- Од 1 до 4 октомври, на сцената на театарот „Центар“ во Скопје, се одржа шес-

ОГЛЕДАЛО

ОГЛЕДАЛО

Месечник на книжевните
преведувачи на Македонија

ИЗДАВАЧ

Сојуз на литературните преведувачи
на Македонија

РЕДАКЦИЈА

Маргарита Маленкова
Стефан Симовски
Јован Таковски
Ресул Шабани
Ташко Ширилов
(главен уредник)

АДРЕСА

Поштенски фах број 3
1000 Скопје

ЖИРО-СМЕТКА

300-0000008431-60

Комерцијална Банка а.д. Скопје

Ракописите не се враќаат

Годишна претплата 300 денари
За странство 600 денари

ПЕЧАТНИЦА

„ГРАФО-ДЕН“ - Скопје
Тираж 1.000 прим ероци

Издавањето на „Огледало“
материјално е помогнато од
Министерството за култура на РМ

ISSN 0351-2126

ТРАНСКРИПЦИЈАТА НА ТУРСКИТЕ ЛИЧНИ ИМИЊА ПРИ ПРЕВОД ОД ТУРСКИ НА МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК

Марија Леонтиќ

Според стандарднојазичната норма на македонскиот јазик странските лични имиња во македонскиот јазик се предаваат со кирилица и при тоа се поаѓа од нивниот изговор, а не од нивната форма. Во „*Правопис на македонскиот литературен јазик*“ авторите посветиле големо внимание на транскрипцијата на странските имиња, меѓу кои и на турските имиња во македонскиот јазик

Преводот и адекватното пренесување на турските лични имиња во македонскиот јазик е поврзано со фонолошката структура на двата јазика и со азбуката. Преводната еквиваленција од една страна е олеснета бидејќи македонскиот и турскиот правопис се базираат на фонетски принцип, а е отежната затоа што турскиот јазик содржи три вокали (**ı, ö, ü**) и еден консонант (**ğ**) што ги нема во македонскиот јазик.

Вокалите (**ı, ö, ü**) и консонантот **ğ** (спирантен консонант што во турскиот јазик се нарекува „меко г“), што немаат соодветна преводна еквиваленција во македонскиот јазик, се заменуваат со преводна еквиваленција што е најблиска и најслична до оригиналниот турски глас, но праксата покажа дека е неопходно да се доуточнат и дополнат правописните правилата за транскрипција на турските лични имиња во македонскиот јазик.

І і : А а / ` Турскиот вокал **І і**, според *Правописот*, во македонскиот јазик се предава со вокалот **А а** или со знакот за темниот вокал ` . Пр. *ж. и. İtir / `т`р, Атар; м. и. İşilti / `ш`лт`, Ашалта* и др.

При транскрипцијата секогаш се одбира истиот или најблискиот глас, а во овој случај тоа е темниот вокал. Воопшто не е прифатливо самогласката **І і** во македонската транскрипција да се предаде со вокалот **а**, бидејќи најблизок вокал на **І і** според своите артикулационски карактеристики е вокалот **и** (двата вокала се рамни и тесни). Пр. *ж. и. İtir / `т`р, Итир, м. и. İşilti / `ш`лт`, Ишилти* и др.

Давањето алтернатива остави простор при превод на имињата и презимињата на турските писатели да се појават бројни варијанти. Тоа се однесува и на турскиот поет Necip Fazıl Kısakürek што во антологиите во Македонија е преведен како Нецип Фазил Кисаќурек и како Нецип Фаз’л К’саќурек. Во најголем број преводи турскиот вокал **ı** е предаден со **и**: Фарук Нафиз Чамлибел (Faruk Nafiz Çamlıbel), Назим Хикмет (Nazım Hikmet), Ахмед Хамди Тампинар (Ahmed Hamdi Tanpınar), Џемал Осман Кајѓили, (Cemal Osman Kağılı), Саит Фаик Абасијаниќ (Sait Faik Abasıyanık), Намик Кемал (Namık

Kemal), Фејзи Халиџи (Feuzzi Halıcı) и др. Во помал број примери турскиот вокал **ı** е предаден со темниот вокал **’** : Рифат **’**лгас (Rifat **’**lgaz), Џахит **’**ргат (Cahit **’**rgat), Гултен Ак’н (Gülten Akın). Но во некои антологии се забележува недоследност на самите преведувачи бидејќи турскиот вокалот **ı** некогаш го предава со **и**, а некогаш со темниот вокал **’** што исто така не е прифатливо.

Ö ö : O o Турскиот вокал **Ö ö**, според *Правописот*, во македонскиот јазик се предава со вокалите **O o**. Пр. *ж. и.* **Özde** / **Озде**; *м. и.* **Önder** / **Ондер** и др.

Кога мекиот турски вокал **ö** ќе се најде во допир со консонантите **g, k, l**, изговорот на овие консонанти се омекнува, а во македонскиот јазик предлагаме да се предадат со **ѓ, ќ, љ**. Пр. *ж. и.* **Vaşgöze** / **Вашѓозе**, *ж. и.* **Gökçiçek** / **Ѓоќчичек**, *ж. и.* **Gölge** / **Ѓољге** и др.

Преведувачите го почитувале *Правописот* како при превод на Омер Сејфеттин (Ömer Seyfettin), Оз Ердал (Öz Erdal), Омер Бедретин Ушакли (Ömer Bedrettin Uşaklı), Омер Фарук Топрак (Ömer Faruk Toprak), Оздемир Асаф (Özdemir Asaf), Кемал Озер (Kemal Özer), Оздемир Инџе (Özdemir İnce), Исмет Озел (İsmet Özel), но барале и индивидуални решенија за да транскрипцијата на вокалот **ö** при допир со консонантите **g, k, l** биде автентична: Ѓунѓор Дилмен (Güngör Dilmen) и др. Но се јавуваат и неприфатливи транскрипции како Фуад Кеприли (Fuat Köprülü) што противречат и на турскиот изговор и на македонскиот правопис.

Ü ü : U u Турскиот вокал **Ü ü**, според *Правописот*, во македонскиот јазик се предава со вокалот **У у**. Пр. *ж. и.* **Ümit** / **Умит**; *м. и.* **Üncan** / **Унџан** и др.

Кога мекиот турски вокал **ü** ќе се најде во допир со консонантите **g, k, l**, изговорот на овие консонанти се омекнува, а во македонскиот јазик предлагаме да се предадат со **ѓ, ќ, љ**. Пр. *ж. и.* **Besteğül** / **Бестеѓуљ**, *ж. и.* **Akün** / **Аќун**, *ж. и.* **Yazgülü** / **Јазѓуљу** и др.

Преведувачите го почитувале *Правописот* како при превод на Гултен Ак’н (Gülten Akın), Џахит Кулеби (Џахит Кулеби), Фазил Хусну Дагларџа (Fazıl Hüsnü Dağlarca), Невзат Устун (Nevzat Üstün), Џан Јуџел (Can Yücel), Умит Јашар Огузџан (Ümit Yaşar Oğuzcan), Хасан Хусејин (Hasan Hüseyin), Јавуз Булент Бакилер (Yavuz Bülent Bakiler), Улку Тамер (Ülkü Tamer), Хусејин Хајдар (Hüseyin Haydar), но барале и индивидуални решенија за да транскрипцијата на вокалот **ü** при допир со консонантите **g, k, l** биде автентична: Ѓунѓор Дилмен (Güngör Dilmen), Неџип Фазил Кисаќурек (Necip Fazıl Kısakürek), Мурат Ѓулсој (Murat Gülsoy) и др. Но се јавуваат и неприфатливи транскрипции како Фуад Кеприли (Fuat Köprülü), Фазил Хусни Дагларџа (Fazıl Hüsnü Dağlarca), Али Пискилиоглу (Ali Püsküllüoğlu), што противречат и на турскиот изговор и на македонскиот правопис.

ğ : г Турскиот консонант ğ што може да биде на средина или на крајот на зборот, според Правописот, во македонскиот јазик се предава со г или се испушта. Пр. *ж. и.* Ağçicek / Агчичек, Ачичек; *м. и.* Çağ / Чаг, Ча и др.

Преведувачката дејност при транскрипцијата на турските лични имиња покажа дека давањето двојна алтернатива остава простор за дублети, а тоа во објавените дела создава вистинско шаренило што не остава добар впечаток. Честопати консонантот ğ има и дистинктивна функција и неговото испуштање би довело две различни имиња да се транскрибираат исто. Пр. *ж. и.* Ferda / Ферда, *ж. и.* Ferdağ / Ферда. Затоа сметаме дека редовното транскрибирање на консонантот ğ со консонантот г во македонскиот јазик го надминува овој проблем.

Најголемиот дел од преведувачите турскиот консонант ğ го предале со г: Бедри Рахми Ејупоглу (Bedri Rahmi Eypuroğlu), Метин Елоглу (Metin Eloğlu), Али Пискилиоглу (Ali Püsküllüoğlu), Атаол Бехрамоглу (Ataol Behramoğlu), Исмаил Ујароглу (İsmail Uyaroğlu), Метин Елоглу (Metin Eloğlu), Исмаил Ујароглу (İsmail Uyaroğlu) и др.

Од гореизложеното може да се заклучи дека е неопходно да се доуточнат и дополнат правописните правилата за транскрипција на турските лични имиња во македонскиот јазик. Нашите заложби се:

- да се прецизира еден начин на транскрибирање на вокалот I i;
- спирантната согласка ğ редовно да се транскрибира и да не се испушта;
- консонантите k, g, l во непосреден допир со вокалите (â, û, ö, ü) да се предадат како к, г, л.

Додека да се доуточнат и дополнат правописните правила за транскрипција на турските лични имиња во македонскиот јазик ги молиме преведувачите да се придржуваат на постојниот *Правопис* за да не се создаваат дополнителни варијанти.

КРАТЕНКИ

<i>ж. и.</i>	женско име
<i>м. и.</i>	машко име

БИБЛИОГРАФИЈА

1. Каја, Фахри. (2011). *Современа турска поезија*. Панили – Скопје.
2. Емин, Илхами. (1985). *Антологија на современата турска поезија*. Култура - Скопје.
3. Озбај, Хусејин. (2003). *Антологија на турскиот расказ на XX век*. (превод: Лејла Хусејин, Ајлин Емин). Сигмапрес - Скопје.
4. Мутлу, Ајтен; Ерден, Ајсу. (2010). *Мозаик 1: современа турска поезија*. (превод: Илхами Емин, Марија Леонтиќ). Поетика - Скопје.

Леонтиќ, Марија. (2013). Транскрипцијата на турските лични имиња при превод од турски на македонски јазик. *Четириесет и втора меѓународна средба на книжевни преведувачи на тема „Македонскиот јазик во книжевниот превод“*, 26. 8. 2013, Тетово.

Леонтиќ, Марија. (2013). Транскрипција на турските лични имиња при превод на македонски јазик. *Огледало* - Скопје, 209/210 (XXIV). 6, 7.

МЕЃУНАРОДНА СРЕДБА НА КНИЖЕВНИТЕ ПРЕВЕДУВАЧИ 2013

Советот на Меѓународната средба на книжевните преведувачи која традиционално се одржува во Тетово и манастирот „Св. Атанасиј“ во с. Лешок ја издава следнава

ПОТВРДА

на д-р Марија Леонтиќ, книжевен преведувач, член на Сојузот на литературните преведувачи на Македонија

Потврдуваме дека *Марија Леонтиќ* беше учесник на 42. Меѓународна средба на книжевните преведувачи која на 26 и 27 август 2013 година се одржа во живописниот амбиент на манастирот „Св. Атанасиј“ во с. Лешок при што на дводневниот меѓународен симпозиум што работеше на тема: „Македонскиот јазик во книжевниот превод“ зеде активно учество и настапи со свое научно соопштение за актуелните проблеми и прашања на книжевниот превод.

Основач и покровител на Меѓународната средба на книжевните преведувачи е *Сојузот на литературните преведувачи на Македонија*.

Скопје, 30.08.2013 година

За Средбата,
С. Симофоски
Стефан Симовски, директор на манифестацијата